

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
WIZARA YA ELIMU SAYANSI TEKNOLOJIA NA UFUNDI

MUHTASARI WA ELIMUMSINGI
DARASA LA I

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
WIZARA YA ELIMU SAYANSI TEKNOLOJIA NA UFUNDI

MUHTASARI WA ELIMUMSINGI

DARASA LA I

2015

© Wizara ya Elimu Sayansi Teknolojia na Ufundi, 2015

Toleo la Kwanza, 2015

Toleo la Pili, 2016

ISBN. 978 9976 61 396 7

Taasisi ya Elimu Tanzania

S.L.P 35094

Dar es Salaam.

Simu:+255 22 2773005/+255 22 277 1358

Faksi: +255 22 2774420

Tovuti: www.tie.go.tz /Baruapepe: director.general@tie.go.tz

Haki zote zimehifadhiwa. Hairuhusiwi kuiga, kunakili, kutafsiri, kupiga chapa au kutoa andiko hili kwa namna yoyote ile bila idhini ya Kamishna wa Elimu, Wizara ya Elimu, Sayansi, Teknolojia na Ufundi.

YALIYOMO

	Ukurasa
Dibaji	iv
1. Utangulizi.....	1
2. Muundo wa Muhtasari.....	1
3. Malengo	1
4.0 Umahiri	2
4.1 Kusoma	2
4.2 Kuandika	2
4.3 Kuhesabu	2
4.4 Kutunza Afya na Mazingira	3
4.5 Kuendeleza Michezo na Sanaa	3
5.0 Umahiri Mkuu: KUSOMA.....	4
6.0 Umahiri Mkuu: KUANDIKA.....	15
7.0 Umahiri Mkuu: KUHESABU	23
8.0 Umahiri Mkuu: KUTUNZA AFYA NA MAZINGIRA	30
9.0 Umahiri Mkuu: KUENDELEZA MICHEZO NA SANAA.....	35

Dibaji

Uamuzi wa kubadili mtaala wa Darasa la I na la II unatokana na malengo ya Serikali ya kukuza stadi za Kusoma, Kuandika na Kuhesabu (KKK). Mpango huu umezingatia matokeo ya tafiti zinazoonisha kwamba, baadhi ya wanafunzi wanamaliza elimu ya msingi bila kuwa na stadi za KKK. Muhtasari huu unalenga kuwawezesha walimu kuwasaidia wanafunzi kukuza stadi za KKK na umeandaliwa kwa kuzingatia mtaala wa Elimu ya Msingi Darasa la I na la II wa mwaka 2015. Katika kujifunza Kusoma na Kuandika muhtasari huu umeweka msisitizo katika mbinu ya kifoniki ambayo imejikita katika utambuzi wa sauti za herufi zinazounda maneno. Maudhui ya muhtasari huu yamegawanyika katika umahiri wa Kusoma, Kuandika, Kuhesabu, Kutunza Afya na Mazingira na Kuendeleza Michezo na Sanaa.

Muhtasari huu unatakiwa kutekelezwa kama unavyoelekeza. Hata hivyo shule zina nafasi ya kupanga utekelezaji kwa kuzingatia mazingira yao. Jambo kubwa ni kuhakikisha kwamba wanafunzi wanapata vipindi vyote vilivyopangwa kwa kila umahiri mkuu kama ilivyooneshwa kwenye mtaala wa Darasa la I na la II. Aidha, wanafunzi watapimwa utendaji wao kwa kuzingatia viwango vya utendaji vilivyowekwa. Hivyo, walimu wote na wafanyakazi wengine waliopo shuleni wana jukumu la kuhakikisha kwamba muhtasari huu unatekelezwa kwa mafanikio na kuhakikisha kwamba wanafunzi wote wanapata fursa sawa. Ni matarajio yangu kwamba wanafunzi watakuza umahiri uliokusudiwa.

Prof. Eustella Bhalalusesa

Kamishna wa Elimu

Wizara ya Elimu Sayansi Teknolojia na Ufundi

1.Utangulizi

Muhtasari huu umeandaliwa kutokana na mtaala wa Elimu ya Msingi Darasa la I na la II wa mwaka 2015. Madhumuni makuu ya muhtasari huu ni kumwezesha mwanafunzi wa Darasa la I kujenga stadi za Kusoma, Kuandika na Kuhesabu (KKK). Stadi hizi ni msingi muhimu katika kumwezesha mwanafunzi kujifunza kwa ufanisi na kumudu masomo yake katika ngazi za juu kwa ubora unaotakiwa. Ujifunzaji wa KKK pia unalenga kumpatia mwanafunzi mbinu zitakazomwezesha kuwa na uwezo wa kujifunza mwenyewe.

2.Muundo wa Muhtasari

Muhtasari huu umejikita katika shughuli za kutendwa na mwanafunzi ambazo ndio msingi mkuu wa mtaala unaozingatia umahiri. Katika kutumia muhtasari mwalimu anashauriwa kupitia kwa kina mtaala wa Darasa la I na la II ili aweze kuutekeleza darasani kama ilivyokusudiwa. Mpangilio wa muhtasari huu unajumuisha utangulizi, malengo, umahiri unaokusudiwa kujengwa katika Kusoma, Kuandika, Kuhesabu, kutunza afya na mazingira pamoja na Kucheza na Kundeleva Sanaa. Sehemu ya nne ya muhtasari ni maudhui ambayo yamejikita katika 1) Umahiri mahususi, 2) Shughuli za kutendwa na Mwanafunzi, 3) Vigezo vya upimaji, na 4) Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi.

3.Malengo

Muhtasari huu umeandaliwa ili kumwezesha mwanafunzi wa Darasa la I:

- a) Kukuza stadi za Kusoma, Kuandika na Kuhesabu;
- b) Kuwasiliana kwa njia sahili;
- c) Kutunza afya ;
- d) Kujenga uimara wa mwili na kushirikiana na wengine;
- e) Kuwa na mtazamo chanya kuhusu kujifunza;
- f) Kuthamini mazingira; na
- g) Kujitambua na kukuza vipaji.

4.0 Umahiri Mkuu

Muhtasari huu umejikita katika maeneo makuu matano ya umahiri ambayo yamegawanywa katika maeneo mbalimbali yatakayomwezesha mwanafunzi kujenga umahiri kulingana na malengo ya mtaala kama ifuatavyo:

4.1 Kusoma

- a) Lugha ya mazungumzo
- b) Utambuzi wa sauti
- c) Utambuzi wa sauti za herufi
- d) Kusoma kwa ufasaha
- e) Ufahamu wa kusoma na kusikiliza
- f) Matumizi ya msamiati

4.2 Kuandika

- a) Misingi ya kuandika
- b) Uumbaji wa herufi
- c) Matumizi ya kanuni za uandishi
- d) Ufasaha na ushikamani
- e) Uandishi wenye mfuatano sahihi wa matukio
- f) Uandishi wa mwandiko wa chapa

4.3 Kuhesabu

- a) Utambuzi wa namba
- b) Utambuzi wa uhusiano wa vitu na namba
- c) Matumizi ya matendo katika namba
- d) Utambuzi wa vipimo
- e) Utambuzi wa maumbo
- f) Kukusanya na Kuorodhesha vitu

4.4 Kutunza Afya na Mazingira

- a) Kutambua sehemu za nje za mwili wa binadamu
- b) Kubaini njia za kujikinga na magonjwa
- c) Kusafisha na kutunza mazingira
- d) Kutoa huduma ya kwanza
- e) Kutambua viumbe hai

4.5 Kuendeleza Michezo na Sanaa

- a) Kucheza michezo sahili
- b) Kuonesha mwenendo sahihi katika michezo
- c) Utambuzi wa kanuni katika michezo na sanaa
- d) Kuwasiliana kupitia sanaa
- e) Kubuni na kuimarisha stadi za sanaa na michezo

5.0 Umahiri Mkuu: KUSOMA

Umahiri mkuu wa Kusoma umegawanywa katika umahiri mahususi ambapo mtitiriko wake ukikamilika utamwezesha mwanafunzi kuwa na uwezo wa kusoma kulingana na malengo ya mtaala. Mtiririko huu umeoneshwa vizuri katika jedwali kama ifuatavyo:

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
5.1 Kukuza lugha ya mazungumzo katika kuwasiliana	a) Kusalimiana na kuagana kati ya watoto na watu wazima na watoto wenyewe kwa wenyewe kwa usahihi.	Kusalimiana na kuagana na watu wote kunafanyika kwa usahihi.	Anasalimiana na mtu mzima na mtoto mwenzake kwa kukosea na kushindwa kuagana na mtu mzima na mtoto mwenzake.	Anasalimiana na mtu mzima na mtoto mwenzake kwa usahihi na kushindwa kuagana na mtu mzima na kuagana na mtoto mwenzake.	Anasalimiana na kuagana kati ya watoto na watu wazima na watoto wenyewe kwa wenyewe kwa usahihi.	Anasalimiana na kuagana na watu wote kwa usahihi.
	b) Kujitambulisha mwenyewe na kutambulisha watu wengine.	Utambulisho wa mtoto mwenyewe na utambulisho wa watu wengine unafanyika kwa usahihi.	Anajitambulisha yeye mwenyewe kwa kukosea na kushindwa kuwatambulisha watu wengine.	Anajitambulisha yeye mwenyewe kwa usahihi na kutambulisha watu wengine kwa kukosea.	Anajitambulisha yeye mwenyewe na kutambulisha watu wengine kwa usahihi.	Anajitambulisha yeye mwenyewe na kuwatambulisha watu wengine kwa usahihi katika miktadha mbalimbali.
	c) Kutumia lugha ya heshima katika kuomba ruhusa na kuomba vitu.	Lugha ya heshima katika kuomba ruhusa na kuomba vitu inatumika kwa usahihi.	Anashindwa kutumia lugha ya heshima katika kuomba ruhusa na kuomba vitu.	Anatumia lugha ya heshima katika kuomba ruhusa kwa baadhi ya mambo na kuomba baadhi ya vitu kwa usahihi.	Anatumia lugha ya heshima kuomba ruhusa na kuomba vitu kwa usahihi.	Anatumia lugha ya heshima kuomba ruhusa katika miktadha mbalimbali na kuomba vitu kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	d)Kusimulia hadithi.	Usimuliaji wa hadithi unafanyika kwa usahihi.	Anasimulia hadithi bila kuimalizia kwa kusitasita na kushindwa kueleza mafunzo yaliyomo.	Anasimulia hadithi yote kwa kusitasita na kushindwa kueleza mafunzo yaliyomo.	Anasimulia hadithi yote kwa usahihi na kueleza baadhi ya mafunzo yaliyomo.	Anasimulia hadithi yote na kueleza mafunzo yote yaliyomo kwa usahihi.
5.2 Kutambua sauti mbalimbali katika mazingira	a) Kubaini sauti za wanyama na ndege.	Sauti za wanyama na ndege zinabainishwa kwa usahihi.	Anabaini baadhi ya sauti za wanyama kwa kusitasita na kushindwa kubaini sauti za ndege.	Anabaini baadhi ya sauti za wanyama kwa usahihi na kubaini baadhi sauti za ndege kwa kusitasita.	Anabaini sauti nyingi za wanyama na ndege kwa usahihi.	Anabaini na kuiga sauti zote za wanyama na ndege kwa usahihi.
	b) Kubaini sauti zitolewazo na viungo vya mwili na vitu vingine vya mwili na vifaa vingine vinavyotoa sauti.	Sauti zitolewazo na viungo vya mwili na vitu vingine vinavyotoa sauti zinabainishwa kwa usahihi.	Anashindwa kubaini sauti zinazotolewa na viungo vya mwili na vitu vingine vinavyotoa sauti.	Anabaini sauti zinazotolewa na viungo vya mwili na vitu vingine vinavyotoa sauti kwa kukosea.	Anabaini sauti nyingi zinazotolewa na viungo vya mwili na vitu vingine vinavyotoa sauti kwa usahihi.	Anabaini na kuigiza sauti zote zinazotolewa na viungo vya mwili na vitu vingine vinavyotoa sauti kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	c) Kubaini maneno yanayounda sentensi kwa kupiga makofi.	Ubainishaji wa maneno yanayounda sentensi tofauti kwa kupiga makofi unafanyika kwa usahihi.	Anabaini maneno machache yanayounda sentensi kwa kupiga makofi kwa kusitasita.	Anabaini maneno machache yanayounda sentensi kwa kupiga makofi kwa usahihi.	Anabaini maneno mengi yanayounda sentensi kwa kupiga makofi kwa usahihi.	Anabaini maneno yote yanayounda sentensi kwa kupiga makofi kwa usahihi.
	d) Kubaini silabi katika maneno yaliyoundwa na silabi mbili.	Ubainishaji wa silabi zilizounda maneno yenye silabi mbili unafanyika kwa usahihi.	Anashindwa kubaini silabi katika maneno yaliyoundwa na silabi mbili.	Anabaini silabi katika maneno yaliyoundwa na silabi mbili kwa kukosea.	Anabaini silabi katika maneno mengi yaliyoundwa na silabi mbili kwa usahihi.	Anabaini silabi katika maneno yote yaliyoundwa na silabi mbili kwa usahihi.
	e) Kubaini sauti za mwanzo za maneno.	Ubainishaji wa sauti za mwanzo za maneno unafanyika kwa usahihi.	Anashindwa kubaini sauti za mwanzo katika maneno.	Anabaini sauti za mwanzo katika maneno anayoyafahamu kwa kukosea.	Anabaini sauti za mwanzo katika maneno anayoyafahamu kwa usahihi.	Anabaini sauti za mwanzo katika maneno anayoyafahamu na mapya kwa usahihi.
5.3 Utambuzi wa sauti za herufi	a) Kuhusianisha sauti na herufi za irabu (a e i o u) kwa kutumia kadi za herufi na kuzitamka.	Uhusianishaji wa sauti na herufi za irabu kwa kuzionesha katika kadi na kuzitamka unafanyika kwa usahihi.	Anashindwa kuhusianisha sauti na herufi za irabu kwa kuzionesha katika kadi na kuzitamka kwa usahihi.	Anahusianisha sauti na herufi za irabu kwa kuzionesha katika kadi na kuzitamka kwa kukosea.	Anahusianisha sauti na herufi za irabu kwa kuzionesha katika kadi na kuzitamka kwa usahihi.	Anahusianisha sauti na herufi za irabu kwa kutumia njia mbalimbali na kuzitamka kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	b) Kuunganisha na kutamka sauti za irabu ili kuunda maneno.	Uunganishaji na utamkaji wa sauti za irabu ili kuunda maneno unafanyika kwa usahihi.	Anashindwa kuunganisha sauti za irabu na kushindwa kuzitamka.	Anaunganisha sauti za irabu na kuzitamka kwa kukosea.	Anaunganisha baadhi ya sauti za irabu kwa usahihi na kuzitamka kwa usahihi.	Anaunganisha sauti zote za irabu kwa usahihi na kuzitamka kwa usahihi.
	c) Kutenganisha sauti za irabu zilizounda maneno kwa kuzitamka.	Utenganishaji wa sauti za irabu zilizounda maneno kwa kuzitamka unafanyika kwa usahihi.	Anatenganisha sauti za irabu zilizounda maneno kwa kuzitamka kwa kukosea.	Anatenganisha sauti za irabu zilizounda maneno kwa kuzitamka kwa kusitasita.	Anatenganisha baadhi ya sauti za irabu zilizounda maneno kwa kuzitamka kwa usahihi.	Anatenganisha sauti zote za irabu zilizounda maneno kwa kuzitamka kwa usahihi.
	d) Kuhusianisha sauti na konsonanti (b, m, k, d, n); (l, t, p, s, f, j); (g, y z h, r, w, v, ch) kwa kutumia kadi za herufi	Uhusianishaji wa sauti na herufi za konsonanti kwa kuonesha kadi na kutamka umefanyika kwa usahihi	Anahusianisha sauti na herufi za konsonanti zisizozidi nne kwa kuonesha kadi na kuzitamka kwa kusitasita.	Anahusianisha sauti na herufi za konsonanti zisizozidi tisa kwa kuonesha kadi na kuzitamka kwa usahihi.	Anahusianisha sauti na herufi za konsonanti zisizozidi kumi na nne kwa kuonesha kadi na kuzitamka kwa usahihi.	Anahusianisha sauti na herufi za konsonanti zote 19 kwa kuonesha kadi na kuzitamka kwa usahihi.
	e) Kuunganisha na kutamka sauti za konsonanti na irabu ili kuunda silabi.	Uunganishaji na utamkaji wa sauti za konsonanti na irabu ili kuunda silabi unafanyika kwa usahihi.	Anaunganisha sauti chache za konsonanti na irabu na kuzitamka kwa kusitasita	Anaunganisha na kutamka sauti chache za konsonanti na irabu kwa usahihi.	Anaunganisha na kutamka sauti nyingi za konsonanti na irabu kwa usahihi.	Anaunganisha na kutamka sauti zote 24 za konsonanti na irabu kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	f) Kubaini silabi zinazoundwa na irabu	Ubainishaji wa silabi zinazoundwa na irabu unafanyika kwa usahihi.	Anabaini silabi chache zinazoundwa na irabu kwa kusisitiza.	Anabaini silabi chache zinazoundwa na irabu kwa usahihi.	Anabaini silabi nyingi zinazoundwa na irabu kwa usahihi.	Anabaini silabi zote zinazoundwa na irabu kwa usahihi.
	g) Kubaini majina ya wanafunzi yanayoanza na silabi za irabu katika darasa na kutenganisha silabi hizo kwa kuzitamka.	Ubainishaji wa majina ya wanafunzi yanayoanza na silabi za irabu na utenganishaji wa silabi hizo kwa kuzitamka unafanyika kwa usahihi.	Anabaini majina machache yanayoanza na silabi za irabu kwa kusitasita na anashindwa kutenganisha silabi hizo kwa kuzitamka kwa usahihi.	Anabaini majina machache yanayoanza na silabi za irabu na kutenganisha hizo kwa kuzitamka kwa usahihi.	Anabaini majina mengi yanayoanza na silabi za irabu na kutenganisha hizo kwa kuzitamka kwa usahihi.	Anabaini majina yote yanayoanza na silabi za irabu na kutenganisha silabi hizo kwa kuzitamka kwa usahihi.
	h) Kubaini majina ya vitu yanayoanza na silabi za irabu na kutenganisha silabi kwa kutamka.	Ubainishaji wa majina ya vitu yanayoanza na silabi za irabu na utenganishaji wa silabi kwa kutamka unafanyika kwa usahihi.	Anabaini majina machache ya vitu yanayoanza na silabi za irabu na kutenganisha silabi kwa kutamka kwa kusitasita.	Anabaini majina machache yanayoanza na silabi za irabu na kutenganisha silabi zinazounda majina hayo kwa usahihi.	Anabaini majina mengi yanayoanza na silabi za irabu na kutenganisha silabi zilizounda majina hayo kwa usahihi.	Anabaini majina yote yanayoanza na silabi za irabu na kutenganisha silabi zinazounda majina hayo kwa usahihi.
	i) Kutenganisha kwa kutamka sauti za konsonanti na irabu zilizounda silabi.	Utenganishaji wa sauti za konsonanti na irabu zilizounda silabi kwa kuzitamka unafanyika kwa usahihi.	Anatenganisha sauti chache za konsonanti na irabu zilizounda silabi kwa kuzitamka kwa kusitasita.	Anatenganisha sauti chache za konsonanti na irabu zilizounda silabi kwa kuzitamka kwa usahihi.	Anatenganisha sauti nyingi za konsonanti na irabu zilizounda silabi kwa kuzitamka kwa usahihi.	Anatenganisha sauti zote za konsonanti na irabu zilizounda silabi kwa kuzitamka kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	j) Kuunganisha silabi zinazotokana na herufi zote ishirini na nne ili kuunda maneno na kuyatamka.	Uunganishaji wa silabi zinazotokana na herufi zote ishirini na nne ili kuunda maneno na kuyatamka unafanyika kwa usahihi.	Anaunganisha silabi chache ili kuunda maneno na kuyatamka kwa kusitasita.	Anaunganisha silabi chache ili kuunda maneno na kuyatamka kwa usahihi.	Anaunganisha silabi nyingi ili kuunda maneno na kuyatamka kwa usahihi.	Anaunganisha silabi zote ili kuunda maneno na kuyatamka kwa usahihi.
	k) Kutenganisha kwa kutamka sauti moja moja zilizounda maneno yanayotokana na herufi 24 kwa kutumia kadi za herufi.	Utenganishaji wa sauti moja moja zilizounda maneno yanayotokana na herufi 24 kwa kutumia kadi za herufi unafanyika kwa usahihi.	Anatenganisha sauti moja moja za maneno machache yanayotokana na herufi zote 24 na kuzitamka kwa kusitasita.	Anatenganisha sauti moja moja za maneno machache yanayotokana na herufi 24 na kuzitamka kwa usahihi.	Anatenganisha sauti moja moja za maneno mengi yanayotokana na herufi zote 24 na kuzitamka kwa usahihi.	Anatenganisha sauti moja moja za maneno yanayotokana na herufi zote 24 na kuzitamka kwa usahihi.
	l) Kuhusianisha herufi ndogo na kubwa zote kwa kuzisoma katika maneno.	Uhusianishaji wa herufi ndogo na kubwa zote kwa kuzisoma katika maneno unafanyika kwa usahihi.	Anahusianisha herufi ndogo na kubwa chache kwa kuzisoma kwa kusitasita.	Anahusianisha herufi ndogo na kubwa chache na kuzisoma kwa usahihi.	Anahusianisha herufi ndogo na kubwa nyingi na kuzisoma kwa usahihi.	Anahusianisha herufi ndogo na kubwa zote 24 na kuzisoma kwa usahihi.
	m) Kuunda na kusoma sentensi zinazoundwa na maneno yanayotokana na silabi za konsonanti za kila kundi kwa kutumia kadi za maneno.	Uundaji na usomaji wa sentensi zinazotokana na maneno yanayotokana na silabi za konsonanti za kila kundi unafanyika kwa usahihi.	Anaunda kwa kusoma sentensi chache zilizoundwa na maneno yanayotokana na silabi za kila kundi kwa kusitasita.	Anaunda kwa usahihi na kusoma sentensi chache zilizoundwa na maneno yanayotokana na silabi za kila kundi kwa usahihi.	Anaunda kwa usahihi na kusoma sentensi nyingi zilizoundwa na maneno yanayotokana na silabi za kila kundi na kuzisoma kwa usahihi.	Anaunda kwa usahihi na kusoma sentensi zote zilizoundwa na maneno yanayotokana na silabi za kila kundi kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	n) Kuhusianisha sauti na herufi mwambatano saba (ny, nd, sh, ng, th, kw, mb) kwa kutumia kadi za herufi mwambatano.	Uhusianishaji wa sauti na herufi mwambatano saba (ny, nd, sh, ng, th, kw, mb) kwa kutumia kadi za herufi mwambatano unafanyika kwa usahihi.	Anahusianisha sauti na herufi mwambatano mbili kati ya saba kwa usahihi.	Anahusianisha sauti na herufi mwambatano nne kati ya saba kwa usahihi.	Anahusianisha sauti na herufi mwambatano sita kati ya saba kwa usahihi.	Anahusianisha sauti na herufi mwambatano saba kwa usahihi.
	o) Kuunganisha na kuzitamka herufi mwambatano saba na herufi za irabu ili kupata silabi kwa kutumia kadi za herufi na kuzitamka.	Uunganishaji na utamkaji wa herufi mwambatano saba na herufi za irabu ili kupata silabi kwa kutumia kadi za herufi na kuzitamka unafanyika kwa usahihi.	Anaunganisha herufi mwambatano na herufi za irabu na kupata silabi chache na kuzitamka kwa kusitasita.	Anaunganisha herufi mwambatano na herufi za irabu na kupata silabi chache na kuzitamka kwa usahihi.	Anaunganisha herufi mwambatano na herufi za irabu na kupata silabi nyingi na kuzitamka kwa usahihi.	Anaunganisha herufi mwambatano saba na herufi za irabu zote na kupata silabi na kuzitamka zote kwa usahihi.
	p) Kuunganisha silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine ili kuunda maneno na kuyatamka	Uunganishaji wa silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine ili kuunda maneno na kuyatamka unafanyika kwa usahihi.	Anaunganisha kwa usahihi silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine na kuunda maneno machache na kuyatamka kwa kusitasita.	Anaunganisha kwa usahihi silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine na kuunda maneno machache na kuyatamka kwa usahihi.	Anaunganisha kwa usahihi silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine na kuunda maneno mengi na kuyatamka kwa usahihi.	Anaunganisha kwa usahihi silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine na kuunda maneno mengi sana na kuyatamka yote kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	q) Kutenganisha kwa kutamka sauti mojamoya zilizounda maneno yanayotokana na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine.	Utenganishaji kwa kutamka sauti moja moja zilizounda maneno yanayotokana na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine unafanyika kwa usahihi.	Anatenganisha kwa kutamka sauti moja moja za maneno machache yaliyoundwa kutokana na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine kwa kusitasita.	Anatenganisha kwa kutamka sauti moja moja za maneno machache yaliyoundwa kutokana na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine kwa usahihi.	Anatenganisha kwa kutamka sauti moja moja za maneno mengi yaliyoundwa kutokana na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine kwa usahihi.	Anatenganisha kwa kutamka sauti moja moja za maneno yote yaliyoundwa kutokana na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine kwa usahihi.
	r) Kuunda na kusoma sentensi zinazotokana na maneno yaliyoundwa na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine kwa kutumia kadi za maneno.	Uundaji na usomaji wa sentensi zinazotokana na maneno yaliyoundwa na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine kwa kutumia kadi za maneno umefanyika kwa usahihi.	Anaunda kwa usahihi sentensi chache zinazotokana na maneno yaliyoundwa na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine na kuzisoma kwa kusitasita.	Anaunda kwa usahihi sentensi chache zinazotokana na maneno yaliyoundwa na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine na kuzisoma kwa kusitasita.	Anaunda kwa usahihi sentensi nyingi zinazotokana na maneno yaliyoundwa na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine na kuzisoma baadhi kwa usahihi.	Anaunda kwa usahihi sentensi nyingi zinazotokana na maneno yaliyoundwa na silabi za herufi mwambatano na silabi za aina nyingine na kuzisoma zote kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
5.4 Kusoma kwa ufasaha	a) Kusoma kifungu cha habari kwa kuzingatia matamshi sahihi ya maneno.	Usomaji wa kifungu cha habari kwa kuzingatia matamshi sahihi ya maneno unafanyika kwa usahihi.	Anasoma robo ya idadi ya maneno ya kifungu cha habari kwa kuzingatia matamshi sahihi ya maneno.	Anasoma nusu ya idadi ya maneno ya kifungu cha habari kwa kuzingatia matamshi sahihi ya maneno.	Anasoma robo tatu ya idadi ya maneno ya kifungu cha habari kwa kuzingatia matamshi sahihi ya maneno.	Anasoma kifungu chote cha habari kwa kuzingatia matamshi sahihi ya maneno.
	b) Kusoma kifungu linganifu cha habari kwa kasi inayostahili.	Usomaji wa kifungu linganifu cha habari kwa kasi inayostahili unafanyika kwa usahihi.	Anasoma kifungu linganifu cha habari kwa kasi ya maneno yasiyopungua 10 kwa dakika moja.	Anasoma kifungu linganifu cha habari kwa kasi ya maneno yasiyopungua 20 kwa dakika moja.	Anasoma kifungu linganifu cha habari kwa kasi ya maneno yasiyopungua 30 kwa dakika moja.	Anasoma kifungu linganifu cha habari kwa kasi ya maneno yasiyopungua 40 kwa dakika moja.
	c) Kusoma kifungu linganifu cha habari kwa kufuata vituo na sauti ya hisia. (Nukta, mkato, alama ya kuuliza na alama ya mshangao).	Usomaji wa kifungu linganifu cha habari kwa kufuata vituo na sauti ya hisia unafanyika kwa usahihi.	Anasoma kifungu linganifu cha habari kwa kufuata kituo kimoja kati ya vinne na sauti ya hisia kwa usahihi.	Anasoma kifungu linganifu cha habari kwa kufuata vituo viwili kati ya vinne na sauti ya hisia kwa usahihi.	Anasoma kifungu linganifu cha habari kwa kufuata vituo vitatu kati ya vinne na sauti ya hisia kwa usahihi.	Anasoma kifungu linganifu cha habari kwa kufuata vituo vyote vinne na sauti ya hisia kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
5.5 Ufahamu wa kusoma na kusikiliza	a) Kutafsiri na kuelezea picha kwa kutumia chati za picha.	Utafsiri na uelezeaji wa picha unafanyika kwa usahihi.	Anatafsiri na kuelezea picha chache kwa kusitasita.	Anatafsiri na kuelezea picha chache kwa usahihi.	Anatafsiri na kuelezea picha nyingi kwa usahihi.	Anatafsiri na kuelezea picha zote kwa usahihi.
	b) Kusikiliza kifungu linganifu cha habari kwa ufahamu.	Usikilizaji wa kifungu linganifu cha habari kwa ufahamu unafanyika kwa usahihi.	Anasikiliza na kujibu maswali ya kumbukumbu tu. (nini, nani wapi, lini, ...).	Anasikiliza na kujibu maswali ya kumbukumbu yenye kuuliza sababu (kwa nini).	Anasikiliza na kujibu maswali ya kumbukumbu, kuuliza sababu na yanayohusisha habari na hali halisi ya maisha.	Anasikiliza na kujibu yote na pia anafupisha habari kwa usahihi kwa maneno yake mwenyewe.
	c) Kusoma kifungu linganifu cha habari kwa ufahamu.	Usomaji wa kifungu linganifu cha habari kwa ufahamu unafanyika kwa usahihi.	Anasoma na anajibu maswali ya kumbukumbu tu. (nini, nani wapi, lini, ...).	Anasoma na anajibu maswali ya kumbukumbu na yenye kuuliza sababu (kwa nini).	Anasoma na anajibu maswali ya kumbukumbu, ya kuuliza sababu na yanayohusisha habari na hali halisi ya maisha kwa usahihi.	Anasoma, na anajibu maswali yote na pia anafupisha habari kwa usahihi kwa maneno yake mwenyewe.
	d) Kutabiri maudhui ya habari kwa kutumia picha, jina la kitabu, hadithi na mwendelezo wa hadithi.	Utabiri wa maudhui ya habari unafanyika kwa usahihi kwa kutumia picha jina la kitabu, hadithi na mwendelezo wa hadithi.	Anatabiri maudhui ya habari/hadithi aliyoisoma kwa usahihi kwa kutumia picha tu.	Anatabiri maudhui ya habari aliyoisoma kwa usahihi kwa kutumia picha na jina la kitabu.	Anatabiri maudhui ya habari aliyoisoma kwa usahihi kwa kutumia picha, jina la kitabu, na maudhui ya hadithi.	Anatabiri maudhui ya habari aliyoisoma kwa kutumia picha, jina la kitabu na mwendelezo wa hadithi kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	e) Kujenga taswira ya muda wa tukio na mahali pa tukio katika habari teule.	Ujenzi wa taswira ya muda wa tukio na mahali pa tukio unafanyika kwa usahihi.	Anashindwa kubaini muda wa tukio na mahali pa tukio.	Anabaini muda wa tukio kwa usahihi lakini anashindwa kubaini mahali pa tukio.	Anabaini muda wa tukio kwa usahihi na kubaini mahali pa tukio.	Anabaini muda na mahali pa tukio kwa usahihi.
	f) Kujenga maana ya hadithi kwa kuuliza na kujibu maswali.	Ujenzi wa maana ya hadithi kwa kuuliza na kujibu maswali unafanyika kwa usahihi.	Anauliza na kujibu swali moja kati ya manne katika habari teule kwa usahihi.	Anauliza na kujibu maswali mawili kati ya manne katika habari teule kwa usahihi.	Anauliza na kujibu maswali matatu kati ya manne katika habari teule kwa usahihi.	Anauliza na kujibu maswali manne katika habari teule kwa usahihi.

6.0 Umahiri Mkuu: KUANDIKA

Umahiri mkuu wa Kuandika umegawanywa katika umahiri mahususi ambapo mtitiriko wake ukikamilika utamwezesha mwanafunzi kuwa na uwezo wa kuandika kulingana na malengo ya mtaala. Mtiririko huu umeoneshwa vizuri katika jedwali kama ifuatavyo:

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
6.1 Ujenzi wa stadi za kuandika	a) Kuchora michoro mbalimbali mchangani kwa vidole na vijiti ili kupata dhana ya herufi inayotakiwa kuandika na stadi za uumbaji wa maumbo.	Uchoraji wa michoro mbalimbali mchangani kwa vidole na vijiti ili kupata dhana ya herufi inayotakiwa kuandikwa na stadi za uumbaji wa maumbo unafanyika kwa usahihi.	Anachora michoro michache isiyoeleweka.	Anachora michoro michache inayoeleweka.	Anachora michoro mingi iliyokamilika na kueleweka.	Anachora michoro mingi na maumbo mazuri yaliyokamilika na kueleweka kwa usahihi.
	b) Kuchora kwa kunakili, kufuatisha na kubuni michoro kwa kutumia chaki na kibao ili kupata maumbo mazuri zaidi na stadi za kutumia vifaa.	Uchoraji kwa kunakili, kufuatisha na kubuni michoro kwa kutumia chaki na vibao unafanyika kwa usahihi.	Anachora kwa kufuatisha kwa usahihi na kushindwa kunakili na kubuni michoro.	Anachora kwa kufuatisha kwa usahihi na kushindwa kunakili na kubuni michoro.	Anachora kwa kufuatisha na kunakili kwa usahihi na kushindwa kubuni michoro.	Anachora kwa kufuatisha, kunakili na kubuni michoro kwa usahihi.
	c) Kuchora kwa kutumia penseli na daftari na kupaka rangi ili kujenga stadi za kutumia penseli na daftari.	Uchoraji kwa kutumia penseli na daftari na kupaka rangi ili kujenga stadi za kutumia penseli na daftari unafanyika kwa usahihi.	Anashindwa kuchora kwa kutumia penseli na daftari na kupaka rangi.	Anachora kwa kutumia penseli na kushindwa kutumia daftari ipasavyo na kupaka rangi.	Anachora kwa kutumia penseli na daftari kwa usahihi na kushindwa kupaka rangi.	Anachora kwa kutumia penseli na daftari ipasavyo na kupaka rangi kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
6.2. Uumbaji wa herufi	a) Kuchora michoro ya irabu na kuumba herufi za irabu.	Uchoraji wa michoro ya irabu na uumbaji wa herufi za irabu unafanyika kwa usahihi.	Anachora michoro ya irabu isiyopungua miwili na kuandika irabu zisizopungua mbili kwa usahihi.	Anachora michoro ya irabu isiyopungua mitatu na kuandika irabu zisizopungua tatu kwa usahihi.	Anachora michoro ya irabu isiyopungua minne na kuandika irabu zisizopungua nne kwa usahihi.	Anachora michoro ya irabu isiyopungua mitano na kuandika irabu zisizopungua tano kwa usahihi.
	b) Kuandika maneno yanayoundwa na herufi za irabu.	Uandikaji wa maneno yanayoundwa na herufi za irabu unafanyika kwa usahihi.	Anaandika maneno yasiyo na maana kwa kuunganisha herufi mbili za irabu.	Anaandika neno moja lenye maana kwa kuunganisha herufi mbili za irabu kwa usahihi.	Anaandika maneno mawili yenye maana kwa kuunganisha herufi mbili za irabu kwa usahihi.	Anaandika maneno matatu yenye maana kwa kuunganisha herufi mbili za irabu kwa usahihi.
	c) Kuchora michoro ya konsonanti na kuandika konsonanti (b, m, k, d, n); (l,t,p,ch,s,f,j); (g,y, z, h, r, w, v ch).	Uchoraji wa michoro ya konsonanti na kuandika konsonanti unafanyika kwa usahihi.	Anachora michoro minne ya konsonanti na kuandika konsonanti nne kwa usahihi.	Anachora michoro tisa ya konsonanti na kuandika konsonanti tisa kwa usahihi.	Anachora michoro kumi na minne ya konsonanti na kuandika konsonanti kumi na nne kwa usahihi.	Anachora michoro ya konsonanti zote na kuandika herufi za konsonanti zote kumi na tisa kwa usahihi
	d) Kuandika konsoanti na maneno yenye konsonanti hiyo katika daftari la mwandiko (Daftari lenye mistari mikubwa na midogo).	Uandikaji wa konsonanti kumi na tisa na maneno yake katika daftari la mwandiko unafanyika kwa usahihi.	Anaandika konsonanti na maneno yanayojumuisha konsonanti nne kwa usahihi.	Anaandika konsonanti na maneno yanayojumuisha konsonanti tisa kwa usahihi.	Anaandika konsonanti na maneno yanayojumuisha konsonanti kumi na nne kwa usahihi.	Anaandika konsonanti na maneno yanayojumuisha konsonanti kumi na nne kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	e) Kuandika herufi kubwa na maneno yenye herufi kubwa za irabu (A, E, I, O, U) na konsonanti za kundi la kwanza. (B, M, K, D, N) na makundi mengine.	Uandikaji wa herufi kubwa na maneno yenye herufi kubwa za irabu (a, e, i, o, u) na konsonanti za kundi la kwanza. (b, m, k, d , na makundi mengine unafanyika kwa usahihi.	Anaandika herufi na maneno kwa kutumia herufi kubwa sita kwa usahihi.	Anaandika herufi na maneno kwa kutumia herufi kubwa kumi na mbili kwa usahihi.	Anaandika herufi na maneno kwa kutumia herufi kubwa kumi na nane kwa usahihi.	Anaandika herufi na maneno kwa kutumia herufi kubwa zote 24 kwa usahihi.
	f) Kutumia alama nne za uandishi katika kuandika sentensi. (Nukta, mkato, alama ya kuuliza na ya mshangao).	Utumiaji wa alama za uandishi (nukta, mkato, alama ya kuuliza na alama ya mshangao) katika kuandika sentensi unafanyika kwa usahihi.	Anatumia alama moja ya uandishi katika kuandika sentensi kwa usahihi.	Anatumia alama mbili za uandishi katika kuandika sentensi kwa usahihi.	Anatumia alama tatu za uandishi katika kuandika sentensi kwa usahihi.	Anatumia alama zote za uandishi katika kuandika sentensi kwa usahihi.
	g) Kuandika kifungu linganifu cha habari kwa kunakili na imla.	Uandikaji wa kifungu linganifu cha habari kwa kunakili na imla unafanyika kwa usahihi.	Anaandika kifungu linganifu cha habari kwa kunakili kwa makosa na kushindwa kuandika kwa imla.	Anaandika kifungu cha habari kwa kunakili kwa usahihi na kushindwa kuandika kwa imla.	Anaandika kifungu linganifu cha habari kwa usahihi na kuandika imla kwa makosa.	Anaandika kifungu linganifu cha habari kwa kunakili na kwa imla kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	h) Kuandika sentensi zenye maneno yanayojumuisha herufi mwambatano (sh, ny, ng, nd, th, mb, kw) kwa kunakili na kwa imla.	Uandikaji wa sentensi zenye maneno yanayojumuisha herufi mwambatano (sh, ny, ng, nd, th, mb, kw) kwa kunakili na kwa imla unafanyika kwa usahihi.	Anaandika sentensi zenye maneno yenye herufi mwambatano mbili kwa kunakili na kwa imla kwa usahihi.	Anaandika maneno yenye herufi mwambatano nne kwa kunakili na kwa imla kwa usahihi.	Anaandika maneno yenye herufi mwambatano sita kwa kunakili na kwa imla kwa usahihi.	Anaandika maneno yenye herufi mwambatano saba kwa kunakili na kwa imla kwa usahihi.
6.3 Kuandika kwa kueleweka na ushikamani	a) Kuandika kwa kuunganisha sehemu mbili za sentensi ili kupata maana kamili.	Uandikaji kwa kuunganisha sehemu mbili za sentensi ili kupata maana kamili unafanyika kwa usahihi.	Anaandika sentensi chache kwa kuunganisha sehemu mbili za sentensi ambazo hazileti maana kamili.	Anaandika sentensi chache kwa kuunganisha sehemu mbili za sentensi ambazo zinaleta maana kamili.	Anaandika sentensi nyingi kwa kuunganisha sehemu mbili za sentensi ambazo zinaleta maana kamili.	Anaandika sentensi zote kwa kuunganisha sehemu mbili za sentensi ambazo zinaleta maana kamili.
	b) Kuandika sentensi sahihi kutokana na vifungu vya maneno yaliyochanganywa.	Uandikaji wa sentensi sahihi kutokana na vifungu vya maneno yaliyochanganywa unafanyika kwa usahihi.	Anaandika sentensi chache kutokana na vifungu vya maneno yaliyochanganywa kwa kukosea.	Anaandika sentensi chache kutokana na vifungu vya maneno yaliyochanganywa kwa usahihi.	Anaandika sentensi nyingi kutokana na vifungu vya maneno yaliyochanganywa kwa usahihi.	Anaandika sentensi zote kutokana na vifungu vya maneno yaliyochanganywa kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	c) Kutunga sentensi zinazotokana na neno moja teule kwa kuandika.	Utungaji wa sentensi kwa kuandika kwa kutumia neno moja teule unafanyika kwa usahihi.	Anatunga sentensi chache kwa kutumia neno moja teule na kushindwa kuandika kwa usahihi.	Anatunga sentensi chache kwa kutumia neno moja teule kwa kuandika kwa usahihi.	Anatunga sentensi nyingi kutokana na neno moja teule kwa kuandika kwa usahihi.	Anatunga sentensi nyingi zaidi kutokana na neno moja teule kwa kuandika kwa usahihi.
	d) Kuandika neno au maneno yaliyokosekana katika sentensi ili kukamilisha maana.	Uandikaji wa neno au maneno yaliyokosekana katika sentensi unafanyika kwa usahihi.	Anaandika neno au maneno yaliyokosekana katika sentensi chache ambayo si sahihi.	Anaandika neno au maneno yaliyokosekana katika sentensi chache ambayo ni sahihi.	Anaandika neno au maneno yaliyokosekana katika sentensi nyingi ambayo mengi ni sahihi.	Anaandika neno au maneno yaliyokosekana katika sentensi nyingi ambayo yote ni sahihi.
	e) Kutunga sentensi zenye maneno yasiyozidi sita zenye kueleweka na ushikamani kwa kuandika.	Utungaji wa sentensi zenye maneno yasiyozidi sita, zenye kueleweka na ushikamani kwa kuandika unafanyika kwa usahihi.	Anatunga sentensi chache ambazo hazieleweki na hazina ushikamani kwa kuandika.	Anatunga sentensi chache zenye kueleweka na ushikamani kwa kuandika kwa usahihi.	Anatunga sentensi nyingi zenye kueleweka na baadhi kukosa ushikamani kwa kuandika.	Anatunga sentensi nyingi ambazo zote ni zenye kueleweka na ushikamani kwa kuandika kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
6.4 Kuandika kwa mfuatano sahihi wa matukio	a) Kuandika hadithi fupi yenye mfuatano wa matukio kutokana na picha zilizopangwa kwa mfuatano.	Uandikaji wa hadithi fupi yenye mfuatano wa matukio kutokana na picha zilizopangwa kwa mfuatano, unafanyika kwa usahihi.	Anaandika hadithi fupi kutokana na picha chache zilizopangwa na kuleta mfuatano wa matukio ulio sahihi.	Anaandika hadithi fupi kutokana na picha chache zilizopangwa na kuleta mfuatano wa matukio ulio sahihi.	Anaandika hadithi fupi kutokana na picha nyingi zilizopangwa na kuleta mfuatano wa matukio ulio sahihi.	Anaandika hadithi fupi kutokana na picha zote zilizopangwa na kuleta mfuatano wa matukio ulio sahihi.
	b) Kuandika kwa kupanga sentensi zilizo changanywa ili kupata mfuatano wa matukio.	Uandikaji kwa kupanga sentensi zilizochanganywa ili kupata mfuatano wa matukio unafanyika kwa usahihi.	Anaandika kwa kupanga sentensi chache zilizochanganywa ambazo pia hazileti maana.	Anaandika kwa kupanga sentensi chache zilizochanganywa ambazo zinaleta maana.	Anaandika kwa kupanga sentensi nyingi zilizochanganywa ambazo baadhi hazileti maana.	Anaandika kwa kupanga sentensi nyingi zilizochanganywa ambazo zote zimeleta maana.
	c) Kuandika sentensi zenye kuonesha mfuatano wa matendo ya siku.	Uandikaji wa sentensi zenye kuonesha mfuatano wa matendo ya siku unafanyika kwa usahihi.	Anaandika kwa usahihi sentensi chache zisizoleta mfuatano mzuri wa matendo ya siku.	Anaandika kwa usahihi sentensi chache zenye mfuatano mzuri wa matendo ya siku.	Anaandika kwa usahihi sentensi nyingi ambazo baadhi hazileti mfuatano mzuri wa matendo ya siku.	Anaandika kwa usahihi sentensi nyingi na zote zimeleta mfuatano mzuri wa matendo ya siku.
	d) Kutunga hadithi yenye mfuatano mzuri wa matukio kwa kuandika.	Utungaji wa hadithi yenye mfuatano mzuri wa matukio kwa kuandika unafanyika kwa usahihi.	Anatunga hadithi yenye kiasi cha robo ya matukio yenye mfuatano mzuri kwa kuandika.	Anatunga hadithi yenye kiasi cha nusu ya matukio yenye mfuatano mzuri kwa kuandika kwa usahihi.	Anatunga hadithi yenye kiasi cha robo tatu ya matukio yenye mfuatano mzuri kwa kuandika kwa usahihi.	Anatunga hadithi yenye matukio yote yenye mfuatano mzuri kwa kuandika kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
6.5 Kuandika kwa Mwandiko wa chapa wenye vikonyo	a) Kuandika kwa kunakili kifungu cha habari kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko.	Uandikaji kwa kunakili kifungu cha habari kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko unafanyika kwa usahihi.	Anaandika kwa kunakili kifungu cha habari kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa mengi.	Anaandika kwa kunakili kifungu cha habari kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa machache.	Anaandika kwa kunakili kifungu cha habari kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa machache sana.	Anaandika kwa kunakili kifungu cha habari kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa usahihi.
	b) Kuandika sentensi kwa imla kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko.	Uandikaji wa sentensi kwa imla kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko unafanyika kwa usahihi.	Anaandika sentensi kwa imla kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa mengi.	Anaandika sentensi kwa imla kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa machache.	Anaandika sentensi kwa imla kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa machache sana.	Anaandika sentensi kwa imla kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa usahihi.
	c) Kutunga na kuandika hadithi fupi kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko.	Utungaji na uandishi hadithi fupi kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo unafanyika kwa usahihi katika daftari la mwandiko.	Anatunga na kuandika hadithi fupi kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa mengi.	Anatunga na kuandika hadithi fupi kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa machache.	Anatunga na kuandika hadithi fupi kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa machache sana.	Anatunga na kuandika hadithi fupi kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	d) Kufupisha habari na kuiandika kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko.	Ufupishaji wa habari na kuiandika kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko unafanyika kwa usahihi.	Anafupisha habari na kuiandika kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa mengi.	Anafupisha habari na kuiandika kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa machache.	Anafupisha habari na kuiandika kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa makosa machache sana.	Anafupisha habari na kuiandika kwa mwandiko wa chapa wenye vikonyo katika daftari la mwandiko kwa usahihi.

7.0 Umahiri Mkuu: KUHESABU

Umahiri mkuu wa Kuhesabu umegawanywa katika umahiri mahususi amabapo mtiririko wake ukikamilika utamwezesha mwanafunzi kuwa na uwezo wa kuhesabu kulingana na malengo ya mtaala. Mtiririko huu umeoneshwa vizuri katika jedwali kama ifuatavyo:

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
7.1 Kutambua namba	a) Kuhesabu vitu kuanzia 1-99.	Kuhesabu vitu tofauti tofauti kuanzia 1-99 kunafanyika kwa usahihi.	Anahesabu vitu si zaidi ya 1-30.	Anahesabu vitu zaidi ya 31 na si zaidi ya 50 .	Anahesabu vitu zaidi ya 51 na si zaidi ya 70.	Anahesabu vitu zaidi ya 70 kwa usahihi.
	b) Kuhesabu hatua kuanzia 1 hadi 99.	Kuhesabu hatua kuanzia 1-99 kunafanyika kwa usahihi.	Anahesabu hatua si zaidi ya 1-30.	Anahesabu hatua zaidi ya 31 na si zaidi ya 50.	Anahesabu hatua zaidi ya 51 na si zaidi ya 70.	Anahesabu hatua zaidi ya 71 kwa usahihi.
	c) Kubainisha namba 1-99.	Namba 1-99 zinabainishwa kwa usahihi.	Anabainisha chini ya robo ya namba 1-99.	Anabainisha zaidi ya robo hadi nusu ya namba zote kuanzia 1-99.	Anabainisha zaidi ya nusu na si zaidi ya robotatu ya namba kuanzia 1-99.	Anabainisha zaidi ya robotatu ya namba kuanzia 1-99 kwa usahihi.
	d) Kusoma namba 1-99.	Namba 1-99 zinasomwa kwa usahihi.	Anasoma zaidi ya robo ya namba 1-99.	Anasoma zaidi ya robo hadi nusu ya namba zote kuanzia 1-99.	Anasoma zaidi ya nusu na si zaidi ya robotatu ya namba kuanzia 1-99.	Anasoma zaidi ya robotatu ya namba kuanzia 1-99 kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	e) Kuandika namba 1-99.	Namba 1-99 zinaandikwa kwa usahihi.	Anaandika zaidi ya robo ya namba 1-99.	Anaandika zaidi ya robo hadi nusu ya namba zote kuanzia 1-99.	Anaandika zaidi ya nusu na si zaidi ya robotatu ya namba kuanzia 1-99.	Anaandika zaidi ya robotatu ya namba kuanzia 1-99 kwa usahihi.
7.2 Matendo katika namba	a) Kujumlisha vitu kupata jumla isiyozidi 99.	Vitu vinajumlishwa kwa usahihi kupata jumla isiyozidi 99.	Anajumlisha namba kwa usahihi na kupata si zaidi ya $\frac{1}{4}$ kwa mazoezi yote aliyopewa.	Anajumlisha namba na kupata zaidi ya $\frac{1}{4}$ na si zaidi ya $\frac{1}{2}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anajumlisha namba na kupata zaidi ya $\frac{1}{2}$ na si zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anajumlisha namba na kupata zaidi ya $\frac{1}{2}$ na zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.
	b) Kubaini alama ya kujumlisha (+).	Alama ya kujumlisha inabainishwa kwa usahihi.	Anashindwa kuisoma na kuiandika alama ya kujumlisha (+).	Anabaini alama ya kujumlisha miongoni mwa alama nyingine au namba kwa kuionesha.	Anabaini alama ya kujumlisha miongoni mwa alama nyingine au namba kwa kuionesha na kuisoma.	Anabaini alama ya kujumlisha miongoni mwa alama nyingine au namba kwa kuionesha, kuisoma na kuiandika.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	c) Kujumlisha namba kupata jumla isiyozidi 99.	Namba kupata jumla isiyozidi 99 inajumlishwa kwa usahihi.	Anajumlisha namba na kupata si zaidi ya $\frac{1}{4}$ kwa mazoezi yote aliyopewa.	Anajumlisha namba na kupata zaidi ya $\frac{1}{4}$ na si zaidi ya $\frac{1}{2}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anajumlisha namba na kupata zaidi ya $\frac{1}{2}$ na si zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anajumlisha namba kwa usahihi na kupata zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.
	d) Kufanya zoezi la kupunguza vitu kutokana na idadi aliyopewa.	Zoezi la kupunguza idadi ya vitu kutokana na idadi aliyopewa linafanyika kwa usahihi.	Anapunguza idadi ya vitu si zaidi ya $\frac{1}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anapunguza idadi ya vitu zaidi ya $\frac{1}{4}$ na si zaidi ya $\frac{1}{2}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anapunguza idadi ya vitu zaidi ya $\frac{1}{2}$ na si zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anapunguza idadi ya vitu kwa usahihi, zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.
	e) Kubaini alama ya kutoa.	Alama ya kutoa inabainishwa kwa usahihi.	Anashindwa kuisoma na kuiandika alama ya kutoa.	Anabaini alama ya kutoa miongoni mwa alama nyingine au namba kwa kuionesha.	Anabaini alama ya kutoa miongoni mwa alama nyingine au namba kwa kuionesha na kuisoma.	Anabaini alama ya kutoa miongoni mwa alama nyingine au namba kwa kuionesha, kuisoma na kuiandika.
	f) Kutoa namba.	Namba zinatolewa kwa usahihi.	Anatoa namba kwa usahihi na kupata si zaidi ya $\frac{1}{4}$ kwa mazoezi yote aliyopewa.	Anatoa namba na kupata zaidi ya $\frac{1}{4}$ na si zaidi ya $\frac{1}{2}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anatoa namba na kupata zaidi ya $\frac{1}{2}$ na si zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anatoa namba kwa usahihi na kupata zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
7.3 Kutambua namba	a) Kubaini nusu.	Nusu inabainishwa kwa usahihi.	Anashindwa kuweka kivuli kipande kinachowiana na $\frac{1}{2}$ katika mchoro aliyopewa.	Anaweka kivuli kipande kinachowiana na $\frac{1}{2}$ kwa michoro iliyogawanywa mara mbili.	Anabaini $\frac{1}{2}$ kwa kuweka kivuli michoro iliyogawanywa sehemu nne zilizo sawa.	Anabaini $\frac{1}{2}$ kwa kuweka kivuli michoro iliyogawanywa sehemu mbalimbali zilizosawa.
	b) Kusoma $\frac{1}{2}$.	Nusu inasomwa kwa usahihi.	Anasoma $\frac{1}{2}$ na kupata si zaidi ya $\frac{1}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anasoma $\frac{1}{2}$ na kupata zaidi ya $\frac{1}{4}$ na si zaidi ya $\frac{1}{2}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anasoma $\frac{1}{2}$ na kupata zaidi ya $\frac{1}{2}$ na si zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anasoma $\frac{1}{2}$ na kupata zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.
	c) Kuandika $\frac{1}{2}$.	Nusu inaandikwa kwa usahihi.	Anaandika $\frac{1}{2}$ na kupata si zaidi ya $\frac{1}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anaandika $\frac{1}{2}$ na kupata zaidi ya $\frac{1}{4}$ na si zaidi ya $\frac{1}{2}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anaandika $\frac{1}{2}$ na kupata zaidi ya $\frac{1}{2}$ na si zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anaandika $\frac{1}{2}$ na kupata zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.
	d) Kubaini $\frac{1}{4}$.	Robo inabainishwa kwa usahihi.	Anashindwa kuweka kivuli kipande kinachowiana na $\frac{1}{4}$ katika mchoro aliyopewa.	Anaweka kivuli kipande kinachowiana na $\frac{1}{4}$ kwa michoro iliyogawanywa sehemu nne zilizosawa.	Anabaini $\frac{1}{4}$ kwa kuweka kivuli michoro iliyogawanywa sehemu nne zilizo sawa.	Anabaini $\frac{1}{4}$ kwa kuweka kivuli michoro mbalimbali iliyogawanywa sehemu nne zilizosawa.
	e) Kusoma $\frac{1}{4}$.	Robo inasomwa kwa usahihi.	Anasoma $\frac{1}{4}$ na kupata si zaidi ya $\frac{1}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anasoma $\frac{1}{4}$ na kupata zaidi ya $\frac{1}{4}$ na si zaidi ya $\frac{1}{2}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anasoma $\frac{1}{4}$ na kupata zaidi ya $\frac{1}{2}$ na si zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anasoma $\frac{1}{4}$ na kupata zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa Mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	f) Kuandika $\frac{1}{4}$.	Robo inaandikwa kwa usahihi.	Anaandika $\frac{1}{4}$ na kupata si zaidi ya $\frac{1}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anaandika $\frac{1}{4}$ na kupata zaidi ya $\frac{1}{4}$ na si zaidi ya $\frac{1}{2}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anaandika $\frac{1}{4}$ na kupata zaidi ya $\frac{1}{2}$ na si zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.	Anaandika $\frac{1}{4}$ na kupata zaidi ya $\frac{3}{4}$ kwa mazoezi aliyopewa.
7.4 Kutambua namba na uhusiano	a) Kubaini fedha za Tanzania.	Fedha za Tanzania zinabainishwa kwa usahihi.	Anabaini si zaidi ya sarafu moja.	Anabaini kati ya sarafu mbili na tatu.	Anabaini sarafu nne.	Anabaini zaidi ya sarafu tano kwa usahihi.
	b) Kulinganisha thamani ya sarafu za Tanzania.	Thamani ya sarafu za Tanzania inalinganishwa kwa usahihi.	Analinganisha thamani ya sarafu moja kwa sarafu moja.	Analinganisha thamani ya sarafu moja kwa sarafu mbili tofauti.	Analinganisha thamani ya sarafu moja kwa sarafu tatu tofauti.	Analinganisha thamani ya sarafu moja kwa sarafu zaidi ya tatu tofauti tofauti.
	c) Kujumlisha fedha za Tanzania kupata jumla isiyozidi 100.	Fedha za Tanzania zinajumlishwa kupata jumla isiyozidi 100 kwa usahihi.	Anajumlisha fedha za Tanzania na kupata si zaidi ya robo ya mazoezi aliyopewa.	Anajumlisha fedha za Tanzania na kupata zaidi ya robo na si zaidi ya nusu kwa mazoezi aliyopewa.	Anajumlisha fedha za Tanzania na kupata zaidi ya nusu na si zaidi ya robotatu kwa mazoezi aliyopewa.	Anajumlisha fedha za Tanzania na kupata zaidi ya robotatu kwa mazoezi aliyopewa.
	d) Kutoa fedha za Tanzania.	Fedha za Tanzania zinatolewa kwa usahihi.	Anatoa fedha za Tanzania na kupata si zaidi ya robo kwa mazoezi aliyopewa.	Anatoa fedha za Tanzania na kupata zaidi ya robo na si zaidi ya nusu kwa mazoezi aliyopewa.	Anatoa fedha za Tanzania na kupata zaidi ya nusu na si zaidi ya robotatu kwa mazoezi aliyopewa.	Anatoa fedha za Tanzania na kupata zaidi ya robotatu kwa mazoezi aliyopewa.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
7.5 Kutambua vipimo	a)Kubaini vitu mbalimbali vinavyopimwa.	Vitu mbalimbali vinavyopimwa vinabainishwa kwa usahihi.	Anashindwa kubaini vitu mbalimbali vinavyopimwa.	Anabaini si zaidi ya vitu vitatu vinavyopimwa.	Anabaini vitu 4-5 vinavyopimwa.	Anabaini zaidi ya vitu 5 vinavyopimwa.
	b) Kubaini vipimio vinavyotumika katika mazingira yetu.	Vipimio vinavyotumika kupima vitu mbalimbali vinabainishwa kwa usahihi.	Anashindwa kubaini vipimio vinavyotumika kupima vitu mbalimbali.	Anabaini vipimio 0-1.	Anabaini vipimio 2-4.	Anabaini vipimio zaidi ya 4
7.6 Kutambua maumbo	a)Kubainisha maumbo bapa na yasiyobapa.	Maumbo bapa na yasiyobapa yanabainishwa kwa usahihi.	Anabainisha si zaidi ya maumbo 2 bila kuzingatia kama ni bapa au siyo bapa.	Anabainisha si zaidi ya maumbo 3 bapa na yasiyo bapa	Anabainisha maumbo 3 bapa na 2 yasiyo bapa.	Anabainisha zaidi ya maumbo 3 bapa na 2 yasiyobapa.
	b)Kuchora maumbo bapa na yasiyo bapa.	Maumbo bapa na yasiyo bapa yanachorwa kwa usahihi.	Anachora si zaidi ya umbo bapa 1	Anachora si zaidi maumbo bapa 2 na umbo lisilo bapa 1	Anachora si zaidi ya maumbo bapa 3 na yasiyo bapa si zaidi ya 2.	Anachora maumbo bapa zaidi ya 3 na yasiyo bapa zaidi ya 2.
7.7 Kukusanya na kuorodhesha vitu	a) Kukusanya vitu halisi kutoka katika mazingira.	Vitu halisi vinakusanywa kwa usahihi.	Anakusanya si zaidi ya vitu 5.	Anakusanya si zaidi ya vitu 8 tofauti.	Anakusanya si zaidi ya vitu 10 tofauti kwa usahihi.	Anakusanya zaidi ya vitu 10 tofauti kwa usahihi.
	b)Kubaini vitu halisi kutoka kwenye mazingira.	Vitu halisi vinabainishwa kwa usahihi.	Anabainisha si zaidi ya vitu 5.	Anabainisha si zaidi ya vitu 8 tofauti.	Anabainisha si zaidi ya vitu 10 tofauti.	Anabainisha zaidi ya vitu 10 tofauti kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	c) Kuwakilisha kiwango cha vitu halisi kwa kutumia michoro.	Kiwango cha vitu halisi kwa kutumia michoro kinawakilishwa kwa usahihi.	Anawakilisha vitu kwa kutumia michoro isiyoridhisha	Anawakilisha vitu kwa kutumia michoro lakini kwa makosa mengi.	Anawakilisha vitu kwa kutumia michoro kwa makosa machache.	Anawakilisha vitu kwa kutumia michoro kwa makosa madogomadogo au bila makosa.

8.0 Umahiri Mkuu: KUTUNZA AFYA NA MAZINGIRA

Umahiri mkuu wa Kutunza Afya na Mazingira umegawanywa katika umahiri mahususi ambapo mtitiriko wake ukikamilika utamwezesha mwanafunzi kuwa na uwezo wa kutunza afya na mazingira kulingana na malengo ya mtaala. Mtiririko huu umeoneshwa vizuri katika jedwali kama ifuatavyo:

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
8.1 Kutambua sehemu za nje za mwili wa binadamu na kueleza kazi zake	a) Kubaini sehemu za nje za mwili wa binadamu.	Sehemu za nje za mwili wa binadamu zinabainishwa kwa usahihi.	Anabaini kwa kutaja sehemu chache za nje za mwili wa binadamu.	Anabaini kwa kutaja na kuonesha sehemu chache za nje za mwili wa binadamu.	Anabaini kwa kuonesha na kueleza vizuri baadhi ya sehemu za nje za mwili wa binadamu.	Anabaini kwa kufafanua vizuri sana sehemu zote za nje za mwili wa binadamu.
	b) kueleza kazi ya macho, pua, mdomo, masikio, mikono na miguu.	Kazi ya macho, pua, masikio, mdomo miguu na mikono zinaelezwa kwa usahihi.	Anaweza kuelezea kazi ya sehemu moja ya mwili kati ya zifuatazo macho, pua, mdomo, masikio, mikono na miguu kwa usahihi.	Anaweza kuelezea kazi za sehemu tatu za mwili kati ya zifuatazo macho, pua, mdomo, masikio, mikono na miguu.	Anaweza kuelezea kazi za sehemu tano za mwili kati ya zifuatazo macho, pua, mdomo, masikio, mikono na miguu.	Anaweza kuelezea kazi za macho, pua, mdomo, masikio, mikono na miguu kwa usahihi.
8.2 Kubaini njia za kujikinga na magonjwa	a) Kusafisha kinywa.	Usafishaji wa kinywa unafanyika kwa usahihi.	Anajaribu kusafisha sehemu mojawapo kati ya ulimi au meno.	Anajitahidi kusafisha ulimi na baadhi ya meno.	Anasafisha vizuri meno yote na ulimi.	Anasafisha vizuri sana meno yote na ulimi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	b)Kufanya usafi wa nywele.	Usafishaji wa nywele unafanyika kwa usahihi.	Anasafisha nywele kwa maji tu.	Anasafisha nywele kwa maji na sabuni bila kuzikausha	Anasafisha nywele kwa maji na sabuni na kuzikausha vizuri	Anasafisha nywele kwa maji na sabuni, anazikausha, anazipaka mafuta na kuzichana vizuri.
	c)Kufanya usafi wa mwili.	Usafishaji wa mwili, sehemu za macho, pua, uso, mikono na miguu, unafanyika kwa usahihi.	Anasafisha sehemu moja ya mwili kwa usahihi kati ya zifuatazo; macho,pua, uso, mikono na miguu	Anaweza kuoga na kusafisha sehemu tatu za mwili kati ya zifuatazo; macho,pua, uso, mikono na miguu.	Anaweza kuoga na kusafisha sehemu nne za mwili kati ya zifuatazo macho, pua, uso, mikono na miguu kwa usahihi.	Anaweza kusafisha macho, pua, uso, mikono na miguu na kuoga kwa usahihi.
	d) Kutambua vyakula vinavyoliwa asubuhi, mchana na jioni.	Vyakula vinavyoliwa asubuhi, mchana na jioni vinatambuliwa kwa usahihi.	Anashindwa kutambua vyakula vinavyoliwa asubuhi, mchana na jioni.	Anatambua vyakula vinavyoliwa nyakati mojawapo kati ya zifuatazo; asubuhi, mchana jioni.	Anatambua vyakula vinavyoliwa nyakati mbili miongoni mwa zifuatazo asubuhi, mchana, jioni.	Anatambua vyakula vinavyoliwa asubuhi, mchana na jioni kwa usahihi.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	e) Kueleza hatua za kupata maji safi na salama.	Uelezaji wa kupata maji safi na salama unafanyika kwa usahihi.	Anaeleza hatua chache sana za kupata maji safi na salama bila kueleweka.	Anaeleza hatua chache za kupata maji safi na salama na kueleweka kiasi.	Anaeleza hatua zote muhimu za kupata maji na kueleweka vizuri	Anaeleza kwa kufafanua vizuri sana hatua zote muhimu za kupata maji safi na salama.
	f) Kueleza madhara ya kunywa maji yasiyo salama.	Uelezaji wa madhara ya kunywa maji yasiyo salama yanafanyika kwa usahihi.	Anaweza kueleza madhara machache sana ya kunywa maji yasiyo salama bila kueleweka.	Anaweza kueleza madhara machache ya kunywa maji yasiyo salama na kueleweka kiasi.	Anaeleza madhara mengi ya kunywa maji yasiyo salama na kueleweka vizuri.	Anaeleza madhara mengi ya kunywa maji yasiyo salama na kueleweka vizuri sana.
	g) Kusafisha matunda kwa kutumia maji safi na salama.	Usafishaji wa matunda kwa kutumia maji safi na salama unafanyika kwa usahihi.	Anasafisha matunda kwa kutumia maji machafu na yasiyo salama.	Anasafisha matunda kwa kutumia maji safi na yasiyo salama	Anasafisha matunda kwa kutumia maji safi na salama.	Anasafisha matunda kwa kutumia maji safi na salama kwa usahihi.
	h) Kutambua vitu vinavyochangia maambukizi ya VVU.	Utambuzi wa vitu vinavyochangia maambukizi ya VVU unafanyika kwa usahihi.	Anaweza kutambua kitu kimoja kati ya vinne vinavyochangia maambukizi ya VVU.	Anaweza kutambua vitu viwili kati ya vinne vinavyochangia maambukizi ya VVU.	Anaweza kutambua vitu vitatu kati ya vinne vinavyochangia maambukizi ya VVU.	Anaweza kutambua vitu vinne vinavyochangia maambukizi ya VVU.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
8.3 Kusafisha na kutunza mazingira	a) Kutumia vifaa mbalimbali kusafisha mazingira ya shule	Utumiaji wa vifaa mbalimbali vya kusafisha mazingira unafanyika kwa usahihi.	Anaweza kutumia vifaa vichache sana vya kusafisha mazingira kwa usahihi.	Anaweza kutumia vifaa vichache vya kusafisha mazingira kwa usahihi.	Anatumia vifaa mbalimbali kusafisha mazingira kwa usahihi.	Anatumia vifaa mbalimbali kusafisha mazingira na kuvitunza kwa usahihi.
	b) Kubaini mazingira hatarishi ya shuleni na nyumbani.	Ubainishaji wa mazingira hatarishi unafanyika kwa usahihi.	Anabainisha mazingira hatarishi mawili kwa usahihi.	Anabainisha mazingira hatarishi matatu kwa usahihi.	Anabainisha mazingira hatarishi manne kwa usahihi.	Anabainisha mazingira hatarishi matano kwa usahihi.
	c) Kubainisha vitu hatarishi katika mazingira.	Ubainishaji wa vitu hatarishi katika mazingira unafanyika kwa usahihi.	Anaweza kubainisha kitu kimoja hatarishi kwa usahihi.	Anaweza kubainisha vitu viwili hatarishi kwa usahihi.	Anaweza kubainisha vitu vitatu hatarishi kwa usahihi.	Anaweza kubainisha vitu vitano hatarishi kwa usahihi.
	d) Kubaini vitendo hatarishi katika mazingira.	Ubainishaji wa vitendo hatarishi katika mazingira unafanyika kwa usahihi.	Anaweza kubaini vitendo hatarishi vichache sana.	Anaweza kubaini vitendo vichache kwa usahihi.	Anabaini vitendo hatarishi vingi kwa usahihi.	Anabaini na kuelezea vitendo hatarishi vingi na kwa usahihi.
8.4 Kutoa huduma ya kwanza	a) Kubaini ajali zinazotokea katika mazingira.	Ubainishaji wa ajali zinazoweza kutokea katika mazingira unafanyika kwa usahihi.	Anaweza kubaini baadhi ya ajali kwa kuzitaja.	Anaweza kubaini ajali nyingi kwa kuzitaja.	Anaweza kubaini ajali nyingi kwa kuzielezea.	Anaweza kubaini ajali nyingi kwa kuzielezea vizuri sana.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	b) Kuonesha vitendo vya kutoa taarifa ajali inapotokea	Vitendo vinatumika kuonesha jinsi ya kutoa taarifa ajali inapotokea kwa usahihi.	Anaweza kuonesha vitendo vya kutoa taarifa za ajali bila kufuata hatua.	Anaweza kuonesha vitendo vichache vya kutoa taarifa ajali inapotokea kwa kufuata baadhi ya hatua.	Anaweza kuonesha vitendo muhimu vya kutoa taarifa ajali inapotokea kwa kufuata hatua zote.	Anaweza kuonesha vitendo muhimu vya kutoa taarifa ajali inapotokea kwa kufuata vitendo vyote kwa usahihi.
8.5 Kutambua viumbe hai waliopo katika mazingira	a) Kubainisha wanyama wanaofugwa nyumbani na faida zao.	Ubainishaji wa wanyama wanaofugwa nyumbani na faida zao unafanyika kwa usahihi.	Anaweza kubaini kwa kuwataja wanyama wachache wanaofugwa nyumbani bila kueleza faida zao.	Anaweza kubaini kwa kuwataja wanyama wachache wanaofugwa nyumbani na kueleza faida zao.	Anaweza kubaini kwa kuwaelezea wanyama wengi wanaofugwa nyumbani na kueleza faida zao.	Anaweza kubaini kwa kufafanua wanyama wengi sana wanaofugwa nyumbani na kueleza faida zao.
	b) Kubaini mimea mabalimbali iliyopo katika mazingira na faida zake	Ubainishaji wa mimea mbalimbali na faida zake unafanyika kwa usahihi.	Anaweza kubainisha mimea mmoja bila kueleza faida za mimea.	Anaweza kubainisha mimea miwili na kutaja faida zake	Anaweza kubaini mimea mitatu na kueleza faida zake vizuri.	Anaweza kubaini mimea minne na kueleza faida zake vizuri sana.

9.0 Umahiri Mkuu: KUENDELEZA MICHEZO NA SANAA

Umahiri mkuu wa Kuendeleza Michezo na Sanaa umegawanywa katika umahiri mahususi ambapo mtitiriko wake ukikamilika utamwezesha mwanafunzi kuwa na uwezo wa kuendeleza michezo na sanaa kulingana na malengo ya mtaala. Mtitiriko huu umeoneshwa vizuri katika jedwali lifuatalo:

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
9.1 Kucheza michezo.	a) Kufanya Mazoezi ya Viungo.	Mazoezi ya viungo yanafanywa kwa kufuata kanuni.	Anafanya mazoezi ya viungo ila anasahau kanuni nyingi.	Anafanya mazoezi ya viungo kwa kufuata kanuni chache.	Anafanya mazoezi ya viungo kwa kufuata kanuni kwa usahihi.	Anafanya mazoezi ya viungo kwa kufuata kanuni kwa usahihi na kuonyesha ubunifu .
	b) Kucheza michezo sahili.	Michezo sahili inachezwa kwa usahihi.	Anacheza michezo sahihi kwa kufanya makosa mengi.	Anacheza michezo sahili kwa kufanya makosa machache.	Anacheza michezo sahili kwa usahihi.	Anacheza michezo sahili kwa usahihi na ubunifu mkubwa.
	c) Kucheza michezo ya jadi kwa kufuata kanuni.	Michezo ya jadi inachezwa kwa kufuata kanuni.	Anacheza michezo ya jadi kwa kutotumia kanuni nyingi za michezo hiyo.	Anacheza michezo ya jadi kwa kufuata kanuni chache.	Anacheza michezo ya jadi kwa kufuata kanuni zote vizuri.	Anacheza michezo ya jadi kwa kufuata kanuni kwa usahihi na kuonesha ubunifu.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	d) Kucheza michezo ya riadha.	Michezo ya riadha inachezwa kwa usahihi.	Anacheza michezo ya riadha bila ya kuzingatia kanuni.	Anacheza michezo ya riadha kwa kuzingatia baadhi ya kanuni.	Anacheza michezo ya riadha kwa kuzingatia kanuni kwa usahihi.	anacheza michezo ya riadha kwa kuzingatia kanuni kwa usahihi na kuongeza ubunifu.
9.2 Kutenda kazi za sanaa za ufundi	a) Kuchora maumbo ya herufi, namba na vitu.	Maumbo ya herufi, namba na vitu yanachorwa kwa usahihi.	Anachora maumbo ya herufi, namba na vitu bila ya kufuata kanuni.	Anachora maumbo ya herufi, namba na vitu kwa kufuata baadhi ya kanuni.	Anachora maumbo ya herufi, namba na vitu kwa kufuata kanuni kwa usahihi.	Anachora maumbo ya herufi, namba na vitu kwa kufuata kanuni na kuongeza ubunifu.
	b) Kupaka rangi maumbo ya herufi namba na picha kwa kufuatisha.	Maumbo ya herufi, namba na picha yanapakwa rangi kwa kufuatisha kwa usahihi.	Anapaka rangi maumbo ya herufi bila ya kuzingatia usafi.	Anapaka rangi maumbo ya herufi na namba kwa kufuatisha kwa makosa.	Anapaka rangi maumbo ya herufi, namba na picha kwa kufuatisha kwa usahihi.	Anapaka rangi maumbo ya herufi, namba na picha kwa kufuatisha kwa usahihi na kuongeza ubunifu.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
	c) Kufinyanga vitu anavyovifahamu	Ufinyanzi wa vitu anavyovifahamu unafanyika kwa usahihi.	Anafinyanga vitu vichache kwa kukosea.	Anafinyanga vitu anavyovifahamu bila kufuata kanuni.	Anafinyanga vitu anavyovifahamu kwa kufuata kanuni na kuelezea.	Anafinyanga vitu kwa kufuata kanuni kwa usahihi na kuongeza ubunifu.
	d) Kuchapa kwa njia ya kusugua na kugandamiza.	Uchapaji kwa njia ya kusugua vitu na kugandamiza unafanyika kwa usahihi.	Anachapa vitu kwa kusugua na kugandamiza chapa zenye kasoro nyingi.	Anachapa vitu kwa kusugua na kugandamiza chapa zenye kasoro chache.	Anachapa vitu kwa kusugua na kugandamiza chapa sahihi.	Anachapa vitu kwa kusugua na kugandamiza chapa kwa usahihi na kuongeza ubunifu.
9.3 Kuimba nyimbo	a) Kuimba nyimbo sahili.	Nyimbo sahili zinambwa kwa usahihi.	Anaimba nyimbo sahili zenye kasoro nyingi.	Anaimba nyimbo sahili zenye kasoro chache.	Anaimba nyimbo sahili kwa usahihi.	Anaimba nyimbo sahili zenye ubunifu.
	b) Kuimba nyimbo na kutumia ala za muziki.	Uimbaji na utumiaji ala za muziki unafanywa kwa usahihi.	Anaimba nyimbo bila kutumia ala za muziki.	Anaimba nyimbo na kutumia ala za muziki kwa kukosea kosea.	Anaimba nyimbo na kutumia ala za muziki kwa usahihi.	Anaimba nyimbo na kutumia ala za muziki kwa usahihi na kuongeza ubunifu.

Umahiri Mahususi	Shughuli za Kutendwa na Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa Viwango vya Utendaji			
			<i>Utendaji hafifu wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji wa wastani wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri wa mwanafunzi</i>	<i>Utendaji mzuri sana wa mwanafunzi</i>
9.4 Kufanya sanaa za maonesho	a) Kuigiza maigizo sahili kwa kufuata kanuni.	Uigizaji wa maigizo sahili unafanyika kwa kufuata kanuni.	Anaigiza maigizo sahili bila kufuata kanuni.	Anaigiza maigizo sahili kwa kufuata kanuni chache.	Anaigiza maigizo sahili kwa kufuata kanuni kwa usahihi.	Anaigiza maigizo sahili kwa kufuata kanuni zote vizuri na kuonesha ubunifu.
	b) Kuigiza michezo yenye ujumbe.	Michezo yenye ujumbe inaigizwa kwa usahihi.	Anaigiza maigizo yasiyo na ujumbe mahususi.	Anaigiza maigizo yenye ujumbe usio bayana.	Anaigiza maigizo yenye ujumbe sahihi.	Anaigiza maigizo yenye ujumbe sahihi na ubunifu juu.
	c) Kusimulia hadithi sahili wanazozifahamu.	Hadithi sahili anazozifahamu zinasimuliwa vizuri.	Anasimulia hadithi kwa kusitasita.	Anasimulia hadithi na kusahau baadhi ya matukio.	Anasimulia hadithi vizuri.	Anasimulia hadithi vizuri sana na kuongezea ubunifu.
	d) Kufanya vichekesho.	Vichekesho vinafanywa kwa kuzingatia kanuni kwa usahihi.	Anafanya vichekesho kwa kusahau kanuni nyingi.	Anafanya vichekesho kwa kusahau kanuni chache.	Anafanya vichekesho kwa kuzingatia kanuni zote vizuri.	Anafanya vichekesho kwa kuzingatia kanuni zote vizuri na kuongezea ubunifu.